

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ЗМІНИ ТАРИФІВ НА ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНІ ПОСЛУГИ У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕКИ ЛЮДСЬКОГО РОЗВИТКУ

Волюков В. В., канд. екон. наук, Північно-Східний науковий центр НАН України та МОН України, м. Харків, Дем'яненко А. А., аспірант, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків

В сучасних умовах розвитку суспільства, житлово-комунальне господарство (ЖКГ) є багатогалузевим. ЖКГ – це комплекс, у якому переплітаються всі соціально-економічні відносини щодо забезпечення функціонування виробничих галузей, діяльності сфери послуг для задоволення потреб населення. Житлово-комунальний комплекс включає в себе взаємозалежні, але в той же час, і досить автономні підприємства та організації соціальної та виробничої сфери, функціонування яких прямо чи опосередковано пов'язане з задоволенням потреб населення у житлі і надання якісних комунальних послуг [4]. Серед первинних потреб, саме забезпечення людини житлом, якісними комунальними послугами, що відповідають

встановленим санітарним і технічним правилам і нормам є фундаментальним для формування безпеки людського розвитку.

Аналіз опрацьованої літератури показав, що питання розвитку сфери ЖКГ, зокрема, проблеми формування, регулювання та зміни тарифів на житлово-комунальні послуги є предметом дослідження публікацій таких учених: О. Димченко, А. Домбровська, І. Килимник, Т. Лепейко, Т. Клебанова, М. Кизим, Т. Юр'єва, С. Юр'єва та ін.

Дослідження ключових тенденцій безпеки людського розвитку є важливим індикатором оцінки рівня соціально-економічного стану країни. Ретельний аналіз, статистичне опрацювання даних, порівняння та співставлення, а також пошук кореляційних зв'язків, що характеризують сучасний стан безпеки людського розвитку в Україні дозволяють зробити відповідні висновки, щодо прийняття рішення подальшого напрямку розширення можливостей людини, розробки чи коригуванні національних та регіональних стратегій розвитку країни. Тому забезпечення людини сприятливими житловими умовами та якісним рівнем комунального обслуговування, повинно бути одним із головних пріоритетів державної політики [2, 3].

Підтвердженням того, що проблеми житлово-комунальної сфери заслуговують особливої уваги та негайного вирішення є результати проведеного дослідження компанії Nielsen. Так, згідно із соціологічним опитуванням, наприкінці 2016 року, українців більше всього (36%) турбували питання пов'язані із тарифами на житлово-комунальні послуги. На другому місці серед головних проблем, громадяни країни виділяли військові дії на частині території сходу України (33%), у переліку найгостріших проблем сьогодення українці також відзначили високі ціни на продукти харчування та важкий стан економіки [6]. Але варто наголосити, що чергове підвищення тарифів на житлово-комунальні послуги перемістило на другий план проблеми особистої безпеки: страх людей за своє власне життя.

Як свідчить аналіз динаміки статистичних даних Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг щодо зміни тарифів (далі – НКРЕКП), упродовж 2015-2017 рр., тарифи на електричну енергію для потреб населення зросли майже у чотири рази, що здійснювалось у п'ять етапів. Досліджуючи динаміку подорожання вартості централізованого опалення за середньозваженим тарифом, спостерігається зростання його вартості з 312 грн/ Гкал у 2015 році до 1065 грн/ Гкал на кінець 2017 року [7]. Аналізуючи динаміку середньозважених тарифів на водопостачання та водовідведення також спостерігається їх зростання за досліджуваній період, майже на 60% і 38% відповідно. На думку фахівців інформаційно-аналітичного центру Infolight, таке зростання тарифів на оплату житлово-комунальних послуг «... надзвичайно болісно відображається на бюджеті малозабезпечених сімей, та значної частини населення» [1]. За підрахунками, після підняття тарифів близько чотирьох мільйонів сімей потребували субсидій, але нажал з часом, кількість сімей, що потребують державної допомоги зростає.

Окрім цього, у результаті опрацювання статистичних даних, виявлено, що темпи зростання тарифів упродовж 2015-2017 рр., має випереджальну динаміку в порівнянні з рівнем реальних доходів населення, що наведено на рис. 1. Так, згідно з даними Державної служби статистики України, у грудні 2017 року середнє нарахування за житлово-комунальні послуги (з урахуванням електроенергії із розрахунку 150 кВт/год) склало 1476,4 грн. на одного власника особового рахунку. Порівняно з листопадом 2017 року грудневий розмір середніх нарахувань зріс на 16,3%, а порівняно з груднем 2016 року – скоротився на 5,2% [5].

Рис. 1. Зміна розміру середніх нарахувань за житлово-комунальні послуги та реальної заробітної плати у % до відповідного місяця попереднього року за період з 2015 по 2017 рр.

Джерело: розраховано автором на основі даних [1, 7]

Утворений розрив у темпах росту реальних доходів населення і темпах росту тарифів на житлово-комунальні послуги в порівнянних цінах, безумовно, є тягарем, що відбивається на економічній безпеці людини. Питома вага витрат на послуги ЖКГ у розрахунку на одну особу у структурі споживчих витрат України становила у 2014 р. – 10 %, а у 2017 склала 17%. Проаналізоване зростання частки витрат населення на оплату житлово-комунальних послуг має негативний вплив на безпеку людського розвитку в Україні. Збільшення частки витрат населення на оплату тарифів ЖКГ для найменш забезпеченої частини населення означає скорочення витрат на матеріальне забезпечення громадян, а також підвищує фактичний рівень несплати послуг ЖКГ [2], що у кінцевому рахунку впливає на зниження безпеки людського розвитку (рис. 2)

Рис. 2 – Вплив неефективної тарифної політики у сфері ЖКГ на зниження безпеки людського розвитку

Тож вплив розміру тарифів житлово-комунального господарства на рівень безпеки людського розвитку в Україні є очевидним і суттєвим, оскільки відбувається на платоспроможності населення, структурі витрат, можливості виконання соціальних і фінансових зобов'язань в цілому і, як наслідок, призводить до порушення безпеки людини та обмежує можливості.

Питання динаміки нормативів і тарифів ЖКГ для населення є одним із найбільш важливих у рамках забезпечення стійкого людського розвитку та підвищення його безпеки як на рівні регіону, так і на рівні країни в цілому. На підставі проведеного аналізу, варто відзначити, що попри активне реформування житлово-комунальної сфери, не враховуються реалії соціально-економічного стану населення, сучасного рівня життя.

Рішення проблем тарифів на житлово-комунальні послуги не може бути повністю покладено на державу та місцеві органи влади, але ця сфера повинна регулюватися, в першу чергу, законодавчими і нормативними актами. Таким чином, слід наголосити на необхідності подальшої законотворчої та нормотворчої діяльності в сфері житлово-комунального господарства, рішення назрілих проблем може бути досягнуто поступовою переорієнтацією сфери житлово-комунального господарства на новий рівень розвитку, перш за все, демонополізація сфери ЖКГ, формування розвинутого конкурентного середовища на ринку житлово-комунальних послуг, удосконалення

організаційних структур управління в сфері ЖКГ та механізму формування прозорих тарифів за послуги та поточної діяльності підприємств ЖКГ урахуваючи соціально-економічне становище населення.

Список використаних джерел:

1. Аналіз цін на електроенергію для населення (за даними інформаційно-аналітичного центру Infolight). URL: <http://infolight.org.ua/content/do-2017-roku-ciny-na-elektroenergiyu-dlya-naselennya-zrostut-v-4-gazy> (дата звернення: 25.10.2018).
2. Гончарова С. Ю. Умови формування та важелі регулювання «нової економіки» як сучасного феномену / С. Ю. Гончарова, І. В. Буряк // Науковий журнал Бізнес Інформ.– Харків: вид-во ФОП Лібуркіна Л. М. – 2017. – № 3. – С. 52 – 58.
3. Інноваційний розвиток регіонів України : Монографія / Під наук. ред. д-р екон. Наук, проф. В.С.Пономаренко. – Х.:ВД «ІНЖЕК», 2014. – 368 с.
4. Жилищно-коммунальное хозяйство и качество жизни в XXI веке: экономические модели, новые технологии и практики управления. URL: https://www.researchgate.net/publication/325390664_zilisno-kommunalnoe_hozajstvo_i_kacestvo_zizni_v_xxi_veke_ekonomiceskie_modeli_novye_tehnologii_i_praktiki_upravlenia_in_russian (дата звернення: 25.10.2018).
5. Статистичні матеріали Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 25.10.2018).
6. Статистичні матеріали компанії Nielsen Holdings plc. URL: <https://www.nielsen.com/ua/uk/about-us.html> (дата звернення: 25.10.2018).
7. Тарифи на житлово-комунальні послуги // Статистичні матеріали Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг. URL: <http://www.nerc.gov.ua/?id=19649> (дата звернення: 25.10.2018).